

Martorii lui Iehova: radiografia unei violări a libertății religioase

GABRIEL ANDREESCU

Subiectul

Martorii lui Iehova sînt un cult neoprotestant apărut la mijlocul secolului trecut în Statele Unite. În România, el are circa 35.000 de adepți. Liderii cultului — înregistrat ca asociație, în conformitate cu legea 21/1924 —, dau și cifra de 60.000 de simpatizanți. Cultul are o răspîndire mondială, numărul de membri ajungînd, după datele aflate la sediul de la New York, la peste 5 milioane.

Campania

Martorii lui Iehova pregătiseră ținerea unui congres internațional, la București, ce urma să se desfășoare între 19—21 iulie 1996. (Congrese anterioare avuseseră loc anual, la Brașov și Cluj.) În acest scop, conducerea a încheiat un contract cu firma „Atlantis Tour”, iar aceasta a realizat o înțelegere cu Ministerul Învățămîntului pentru cazarea participanților la congres în căminele de la Regie. În paralel, s-a semnat un contract cu Ministerul Tineretului și Sporturilor, căruia Martorii lui Iehova i-au plătit 50% din valoarea de 50.000, pentru închirierea Stadionului Național pe perioada celor două zile ale congresului.

În ziua de 24 iunie 1996, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Teoctist, a transmis presei o declarație în care critica în termeni vehemenți cultul Martorii lui Iehova și intenția acestuia de a ține un congres internațional la București:

„Pentru prima dată în istoria de două ori milenară a poporului nostru drept credincios, va avea loc la București, în luna iulie, un Congres internațional al Grupării religioase Martorii lui Iehova, la care vor participa adepți veniți din toată lumea. Sîntem îngrijorați că autoritățile competente au acceptat cu atîta ușurință organizarea acestei întruniri într-o țară eminentemente ortodoxă, fără să se ia în considerație faptul că adepții acestei grupări religioase nu reprezintă decît o infimă minoritate în țara noastră.

Călăuziți de lumina Duhului lui Hristos, ne îndreptăm chemarea părintească către slujitorii sfințelor noastre altare și către fiii duhovnicești ai Sfintei noastre Biserici, pentru sporirea rugăciunii și a păstrării credinței celei adevărate, prevenindu-i asupra învățăturilor eretice, profesate de această sectă, care n-a găsit adăpost pentru întrunirea ei în altă țară est-europeană.

În primul rînd, atragem atenția credincioșilor noștri că această sectă nu are caracter creștin. Deși pretind că sînt creștini, totuși nu se sfiesc să nege pe Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat, reducîndu-l la un simplu întemeietor omenesc de religie, ca atîția alții în istorie. Odată cu aceasta se subminează credința neamului nostru în sfințirea omului și a întregii creații realizată prin Iisus Hristos, Fiul Unic al lui Dumnezeu, întrupat pentru mîntuirea și îndumnezeirea oamenilor.

În al doilea rînd, acești sectanți, negînd dumnezeirea mîntuitorului Iisus Hristos, resping implicit învățătura Bisericii nedespărțite despre Sfînta Treime, ca fundament al iubirii și comuniunii creștine. Uitînd că porunca iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele se întemeiază pe credința noastră în Sfînta Treime, această sectă contribuie în mod iresponsabil la sporirea urii și violenței care confruntă lumea actuală.

În al treilea rînd, pierzînd din vedere că lumea este creația lui Dumnezeu, martorii lui Iehova înfierează cultura și statul socotite de ei ca unelte ale diavolului și terorizează lumea cu iminența sfîrșitului tragic al lumii. În același timp, ei resping cinstirea sfinților, venerarea icoanelor și cultul morților, atît de scumpe poporului nostru și în acest fel contribuie la procesul de secularizare și descreștinare a lumii în pragul mileniului al III-lea.

În al patrulea rînd, o astfel de reuniune constituie o sfidare la adresa credinței ortodoxe și poporului român, încreștinat la nașterea sa cu 2000 de ani în urmă și totodată o evidentă acțiune prozelitistă, menită să sfișie unitatea spirituală și morală a neamului nostru.

Într-o lume confruntată cu atîtea ideologii și doctrine, o astfel de sectă și congresul ei nu fac decît să sporească confuzia și dezorientarea omului contemporan. Să păstrăm, iubiți frați creștini, lumina credinței adevărate, care a călăuzit poporul nostru în decursul istoriei lui zbuciumate și prin aceasta unitatea noastră spirituală în Hristos și în Biserică prin Duhul Sfînt, după voința Tatălui Ceresc. Slavă ție, Dumnezeului nostru, Cel închinat în Sfînta Treime, slavă ție”¹.

„Chemarea” Patriarhului Teoctist a fost semnul care a declanșat o amplă campanie împotriva cultului Martorii lui Iehova. La 31 iunie 1996, circa 5.000 de creștini ortodocși au participat pe Dealul Mitropoliei la o adunare de protest împotriva organizării la București a congresului Martorilor lui Iehova, la chemarea Patriarhiei. Patriarhul Teoctist a rostit un discurs în care a cerut strîngerea rîndurilor în jurul Bisericii Ortodoxe Române „autocefală și națională”.

Asociația „Frăția Ortodoxă”, Asociația Studenților Creștini-Ortodocși din România și Liga Studenților au difuzat în comun, pe 1 iulie 1996, o scrisoare deschisă către „toți Români, către Autoritățile Statului Român”, prin care: 1) se cere suspendarea congresului „Martorilor lui Iehova”; 2) se aduc acuzații cultului (caracter de erezie, caracter antinațional și antistatal); se solicită revizuirea actualei Constituții, care să redea Bisericii Ortodoxe Române locul primordial.

În București și în alte orașe au apărut afișe sau fluturași în care Martorii lui Iehova sînt prezentați drept „cult satanic anticreștin”, „criminali” etc.

La puțin timp după lansarea campaniei de către Biserica Ortodoxă și de către asociațiile tutelate de către ea, autoritățile române și-au prezentat propria lor poziție. Ministerul Tineretului și Sportului a reziliat contractul cu Martorii lui Iehova, motivînd că datorită unei schimbări neprevăzute de program. Stadionul Național va fi ocupat, începînd din 27 iunie, cu pregătirea sportivilor români. La 15 iunie 1996, Rectoratul Universității Politehnice București a anulat protocolul încheiat cu „Atlantic Tour SRL”, prin care era asigurată cazarea în căminele din Regie a circa 7.000 de participanți la congres.

Pe 26 iunie, Secretariatul General al Guvernului României a publicat o declarație în care afirmă că a luat cunoștință de *Chemarea* din 21 iunie 1996 a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române și de îngrijorarea acestuia față de acceptarea, de către autoritățile competente, a organizării unui congres internațional al grupării religioase Martorii lui Iehova. După ce se amintesc contactarea diferitelor ministere și obstacolele ce se opun, după opinia acestora, ținerii în București a unui congres cu zeci de mii de participanți, Secretariatul General al Guvernului declară: „Avînd în vedere cele de mai sus, Secretariatul General al Guvernului României consideră ca total inoportună încercarea de a improviza o asemenea manifestare de amploare internațională la București, în cursul lunii iulie, și nici în viitor (subl. mea)”².

La conferința de presă avută de purtătorul de cuvînt al Președinției, Traian Chebeleu, acesta a apreciat că desfășurarea la București a Congresului Martorilor lui Iehova „încalcă reguli consacrate de respect reciproc, mai ales că aceștia nu au cerut aprobările necesare unei manifestări de o asemenea anvergură”³.

Principalul mijloc de incitare împotriva Martorilor lui Iehova a fost presa. Prin numeroasele comunicate publicate și prin articole de comentarii, foarte activ s-a dovedit a fi cotidianul „România liberă”. Este de reținut în special numărul din 13 iulie 1996 unde s-au publicat, sub semnătura Aidei Dănăilă, următoarele: „dintre organizațiile existente în România, aflate pe grila de pericolozitate a [...] Comitetului antisectă al Parlamentului European, sînt încadrate următoarele opt: Mișcarea pentru Integrarea Spirituală în Absolut; Societatea de Yoga și Parapsihologic; Sahaja-Yoga; Ananda Marga; Hare Krishna; Noua Acropolă; Martorii lui Iehova; Biserica Scientologică”. Aceste afirmații s-au dovedit false⁴.

Un ziar care a atacat agresiv cultul Martorii lui Iehova a fost „Adevărul”. Acest cotidian cunoscut altă dată pentru propaganda sa antimaghiară a încercat influențarea opiniei publice atât prin conținutul unor articole cât și prin titluri. Un exemplu semnificativ este textul din 27 iunie 1996, „Martorii lui Iehova au mințit autoritățile române”. Deși în articol nu se arăta decât că, în solicitarea făcută Ministerului Tineretului și Sporturilor, Martorii lui Iehova se referiseră la ținerea „unui congres de proporții mari”, neprecizarea caracterului „*internațional*” al acestuia a fost calificată, cu litere mari, în titlu, drept „*mințire premeditată*” (ceea ce nu este cazul). „Vocea României”, cotidianul Guvernului României, a prezentat pe larg declarațiile împotriva cultului protestant.

Ziarul „Dimineața”, considerat de unii analiști drept cotidianul „prezidențial”, a publicat un articol semnat de Șerban Cionoff („*A mărturisi pentru cine... pentru ce? și de ce?*”), în care se sugerează implicarea Martorilor lui Iehova în conspirații la nivel planetar⁵. Articolul introduce și amenințări, deloc voalate⁶.

O prezentare ambiguă, cu accente tendențioase, a avut chiar și „Five o'clock”⁷. Perspectiva ziarului „Ziua” asupra campaniei se poate vedea, printre altele, din titlul „*Hillary Clinton toarnă gaz peste scandalul dintre ortodocși și iehoviști*”⁸.

Dintre politicienii care au susținut campania împotriva Martorilor lui Iehova voi aminti pe Radu Vasile, secretar general al PNȚCD. Acesta a declarat că refuzul său de a participa la recepția oferită în onoarea lui Hillary Clinton reprezintă un protest față de refuzul soției președintelui american de a vizita Biserica Kretzulescu (vizită plănuită, dar contramandată, datorită campaniei dusă de Biserica Ortodoxă împotriva Martorilor lui Iehova).

Radu Boroianu, vicepreședinte al Partidului Național Liberal a declarat la rândul său: „*Înregistrarea ca legală a acestei asociații religioase este o gafă monumentală a actualilor guvernanți. Scopul Martorilor lui Iehova este pulverizarea granițelor statale [...] Cer nu numai anularea congresului, ci și a creditării legale a acestei asociații și fac răspunzători pe cei care, prin asemenea fapte, trădează interesele naționale. Asociația Martorii lui Iehova atinge grav drepturile fundamentale ale națiunii, fruntariile culturale și sufletești și cele ce definesc cel mai exact granițele politice*”⁹.

Critici la adresa campaniei

Singura organizație care a protestat împotriva campaniei îndreptată împotriva Martorilor lui Iehova a fost APADOR-CH. Comunicatul APADOR-CH, pe care îl reproduc în continuare, a fost publicat în mai multe ziare și a fost transmis autorităților românești, ambasadelor, organizațiilor internaționale de drepturile omului.

„*În legătură cu campania desfășurată în ultimele zile de diferite grupuri și cu poziția exprimată public de reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Teoctist, împotriva cultului »Martorii lui Iehova«, APADOR-CH declară următoarele:*

1) Libertatea conștiinței, incluzînd libertatea de a participa la viața unui cult, constituie unul dintre drepturile fundamentale ocrotite de către Constituția României în art. 29 și de toate documentele internaționale privitoare la drepturile omului, pe care România le-a ratificat.

Aceasta include și dreptul de a participa la întruniri cu caracter religios sau de alt gen, drept care cade și sub protecția art. 36 din Constituție, privind libertatea de întrunire.

2) În aceeași măsură, prin prevederile art. 30, Constituția României garantează dreptul la libertatea de exprimare. Aceasta cuprinde și afirmarea publică a unor opinii în legătură cu »autenticitatea« unui alt cult. În schimb, incitarea la discriminare a unui grup religios, în orice mod, constituie o instigare la încălcarea Constituției României care, în art. 29 (4) interzice, în relațiile dintre culte, manifestarea oricărui »forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă«

3) Afișele care declară cultul »Martorii lui Iehova« drept »criminal« și afirmă că el are drept obiectiv »dezbinarea națională«, îndemnînd la acțiuni împotriva cultului și adepților săi, constituie infracțiunea de »împiedicare a libertății cultelor« prevăzută și pedepsită de art. 318 din Codul penal.

Folosirea unui limbaj care promovează intoleranță aduce mari deservicii mentalității publice și afectează cursul democrației în România. APADOR-CH solicită autorităților publice să apere drepturile și libertățile fundamentale garantate de Constituția României și face un apel către cetățeni, către grupurile și mișcările religioase, către cultele din România să respecte dreptul fiecărei persoane de a practica religia căreia îi aparține.” (Consiliul de conducere al APADOR-CH, 25 iunie 1996)

În textul APADOR-CH se fac trimiteri la cadrul legislativ care protejează, formal, acțiuni cum ar fi ținerea de către o grupare religioasă a unor congrese, fie acestea și internaționale. La datele prezente în comunicatul APADOR-CH ar mai fi de adăugat faptul că manifestările sportive, culturale și religioase nu trebuie anunțate în prealabil la Poliție.

APADOR-CH a continuat investigațiile, în legătură cu acțiunile de dezinformare și de intoxicare prin presă. În acest sens, s-a adresat Comisiei Delegației Uniunii Europene, de la București pentru a se interesa de alegațiile din articolul amintit mai sus. „Grupări omenești coagulate în jurul unor erori, minciuni și monstruoziități” (pag. 5 a ziarului „România liberă”, din 13 iulie 1996, sub semnătura Aidei Dănăilă). Așa cum am amintit, acesta vorbea despre existența unui „Comitet antisectă al Parlamentului European” care ar fi inclu, în grila sa de pericolozitate, „secta Martorii lui Iehova”. La întrebările puse de Comitetul Helsinki (1. Există un Comitet antisectă al Parlamentului European?; 2. În cazul în care un astfel de Comitet există, este trecut cultul Martorii lui Iehova printre cele opt oraginzații indicate de „România liberă” ca aflîndu-se în grila lui de pericolozitate?), David Blackman, de la Directoratul

general și de cercetare a Parlamentului european a răspuns în acest stil tăios: „Nu există nici un astfel de Comitet anti-sectă al Parlamentului european și nu a existat niciodată. Domeniul sectelor și cultelor este abordat de către sub-comitetul de drepturile omului al Parlamentului. Considerăm că ziarista în cauză nu a avut o clară înțelegere a termenilor pe care i-a folosit în articol.”

Aceste date au fost trimise „României libere”, care nu a făcut nici o rectificare. Informarea opiniei publice privind acțiunea de intoxicare practică de către ziar fost făcută printr-un articol apărut în „22”.

Televiziunea română a prezentat cazul Martorilor lui Iehova într-un mod care transforma postul public în mesagerul celor ce incitau la acțiuni împotriva cultului. În schimb, PRO-TV a avut un foarte inteligent reportaj pe aceeași temă. Informațiile sale, privind calitatea organizării congreselor Martorilor lui Iehova, ordinea și curățenia ce însoțesc manifestările acestora au făcut o impresie foarte bună. Academia Cațavencu a ironizat campania împotriva Martorilor lui Iehova. „Evenimentul Zilei”, „Azi” au prezentat evenimentele într-o manieră obiectivă. În revista „22” și în „Dilema” au apărut articole critice la adresa campaniei care încălca dreptul la libertatea de conștiință, care violează libertatea exercitării credinței religioase.

De notat că în „România Liberă”, ziar care s-a distins în campania împotriva Martorilor lui Iehova, a apărut și un articol cu un spirit foarte diferit, semnat de către Bogdan Burileanu și Vasile Țelaru („Scandalul Martorilor lui Iehova”, 16 iulie 1996). Cei doi considerau diferitele anunțuri incriminante, privindu-i pe iehoviști, „pretext confecționat la țanc pentru a se deturna atenția oamenilor de la problemele reale ale societății românești actuale”.

Dintre oamenii politici, doar Răzvan Dobrescu (deputat PNȚCD) a ripostat împotriva incitărilor. Într-un articol apărut tot în „România liberă”, parlamentarul român a vorbit despre „amenințările nemaiîntâlnite în România ale unor comunități locale la adresa iehoviștilor de a-i alunga pe aceștia din localitățile respective”.

Concluzii

Congresul Martorilor lui Iehova a avut loc în luna iulie, manifestările desfășurându-se la Brașov și Cluj. Totuși, campania împotriva ținării la București a acestui congres, așa cum intenționaseră organizatorii lui, a reprezentat cea mai importantă încălcare a libertății de conștiință, garantată de Constituția României în art. 29, după schimbările din 1990. Acest act încalcă nu numai legislația internă a României, dar și documente internaționale ratificate de România și spiritul unor organisme europene la care România dorește să participe¹⁰.

NOTE

1. Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Chemare la păstrarea credinței strămoșești*, nr. 778, **Vocea României**, 24 iunie 1996.

2. **Vocea României**, *Comunicat al Guvernului*, 26 iunie 1996.
3. Cristina Doncea, *Un drept de veto moral al Președintelui Iliescu*, **Cronica Română**, nr. 1054, 5 iulie 1996.
4. Aida Dănăilă, *Grupări omenеști coagulate în jurul unor erori, minciuni și monstruoziități*. **România liberă**, 13 iulie 1996. Asupra acestui punct voi reveni mai departe. De reținut că ultima rezoluție a Parlamentului European (29 februarie 1996), privind cultele, atrage statelor membre atenția asupra activității unor secte suspectate de a avea activități ilegale și de a viola drepturile membrilor. Rezoluția, pe care o publicăm la sfîrșitul articolului exhaustiv, cere autorităților competente să asigure „*protecția [persoanelor] de practici cum ar fi tortura, tratamentul inuman și degradant, sclavia*”. Dar asta se face reafirmîndu-se „*dreptul la gîndire, conștiință și religie*”, în numele drepturilor individuale, și în nici un fel nu legitimează persecutarea vreunui grup religios.
5. „... *România este un stat național, suveran și unitar. În egală măsură, ea, această Românie, este și o placă »turnantă« a unui întreg sistem geo-politic nu chiar așa de dezinteresat de ce se întîmplă pe aici, pe la porțile Balcanilor*”. **Dimineața**, nr. 125 din 28 iunie 1996.
6. „*Și dacă tot doresc distincții »Martori« să discutăm despre identitatea lor, o facem cu mare plăcere. Mă rog — neplăcere. Nu de alta, dar dispunem de suficiente dovezi. Bineînțeles, asta nu este o amenințare. Este doar un simplu semnal de avertisment*”.
7. Radu Constantinescu, *Jehovan's Witnesses: Constitutional Rights and Duties*, **Five o'clock**, nr. 1193, 8 iulie 1996.
8. **Ziua**, nr. 622, 3 iulie 1996.
9. **România liberă**, *Guvernul „Oglindă” al CDR*, 3 iulie 1996.
10. **Rezoluție privind cultele în Europa**

Parlamentul European,

— luînd în considerare Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950;

— luînd în considerare Tratatul privind Uniunea Europeană, în special Articolele F(2), K1(2), (5), (6), (7) și (9) și K3 ale acesteia;

— luînd în considerare rezoluția sa din 8 iulie 1993 cu privire la o Cartă Europeană a Drepturilor Copilului;

— luînd în considerare Recomandarea 1178 (1992) a Consiliului Europei privind cultele și noile mișcări religioase;

A. Reafirmîndu-și atașamentul la principiile de bază ale democrației și statului de drept: toleranță, libertatea conștiinței, religiei, gîndirii, libertatea de asociere și întrunire,

B. Întrucît evenimentele recente din Franța, mai ales moartea a 16 persoane, dintre care 3 copii, la Vercors, în data de 23 decembrie 1995, au atras atenția asupra activităților periculoase ale unor organizații cunoscute drept „culte”,

C. Întrucît activitățile unor grupuri de culte și asociații similare cultelor reprezintă un fenomen cu răspîndire rapidă și iau forme din ce în ce mai diversificate în întreaga lume,

D. Întrucît multe secte religioase sau de alt fel sînt perfect legale și prin urmare îndreptățite să-și creeze organizații și să desfășoare acțiuni ce intră sub incidența apărării libertății individuale și religioase consfințite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului,

E. Întrucît, cu toate acestea, unele culte ce operează printr-o rețea transfrontalieră în cadrul Uniunii Europene se angajează în activități ilicite sau infracționale, cu încălcarea drepturilor omului, ea de exemplu: maltratare, abuz sexual, detenție ilegală, sclavie, încurajarea comportamentului agresiv sau propagarea ideologiilor rasiste, fraude fiscale, transferuri ilegale de fonduri, trafic cu arme și droguri, încălcarea legilor muncii, practicarea ilegală a medicinei, etc.

1. Reafirmă dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și religiei și la libertatea de asociere, între limitele impuse de necesitatea de a respecta libertatea și viața intimă a individului și de a oferi protecție împotriva unor practici precum tortura, tratamente inumane sau degradante, sclavia, etc.,

2. Cere Statelor Membre să asigure folosirea eficientă de către autoritățile legale și polițienești a prevederilor și instrumentelor legale la nivel național și să coopereze activ și îndeaproape în special cu Europol pentru a combate atacurile la adresa drepturilor fundamentale ale individului de care anumite culte se fac vinovate;

3. Cere Statelor Membre să stabilească dacă prevederile lor judiciare, fiscale sau penale sînt adecvate pentru prevenirea transformării activităților unor asemenea culte în acte ilegale,

4. Cere guvernelor Statelor Membre să nu garanteze în mod automat statut legal cultelor religioase și să ia în considerare, în cazul sectelor implicate în activități secrete sau infracționale, posibilitatea de a le retrage statutul de comunități religioase ce le conferă avantaje fiscale și o anume protecție legală;

5. Cere Statelor Membre, în acest scop, să grăbească schimburile de informații reciproce pentru a putea realiza o coordonare a datelor privind fenomenul cultelor;

6. Cere Consiliului să cerceteze, să propună și să adopte orice măsuri rezultînd din punerea în aplicare eficientă a instrumentelor încorporate în Titlul VI al Tratatului privind Uniunea Europeană și în legea comunitară existentă pentru a controla și combate activitățile ilegale ale cultelor în Uniunea Europeană; cerc Consiliului să promoveze cooperarea între Statele Membre și țări terțe pentru a descoperi persoanele date dispărute și a facilita reintegrarea lor în societate;

7. Cere Comisiei și Statelor Membre să rămîină vigilente pentru a se asigura că subvențiile Comunității nu sînt acordate unor asociații ilicite de tipul cultelor;

8. Însărcinează Comitetul pentru Libertăți Civile și Afaceri Interne să propună comitetelor omoloage ale parlamentelor naționale ca următoarea lor întîlnire comună să fie dedicată subiectului sectelor. Astfel, se vor putea schimba informații privind organizarea, metodele de lucru și comportamentul sectelor din fiecare Stat Membru și se vor putea trage concluzii privind cele mai bune metode de împiedicare a activităților nedorite și strategii de atragere a atenției publice asupra acestora. Concluziile acestei întîlniri ar trebui prezentate plenarei sub forma unui raport;

9. Însărcinează Președintele său să înainteze această rezoluție Consiliului, Comisiei, guvernelor și parlamentelor Statelor Membre și ale Consiliului Europei.

*

*Gabriel ANDREESCU (n. 1952) absolvent al Facultății de Fizică din București în 1976, este co-președintele Comitetului Helsinki Român, membru fondator al Grupului pentru Dialog Social, director executiv al Revistei Române de Drepturile Omului. A publicat numeroase articole și studii, este autorul volumelor: **Sistemele axiomatice ale logicii limbajului natural. Funcții și operaționalizare, Cel mai iubit dintre ambasadori, Despre filosofia dizidentei, Patru ani de revoluție, România versus România, Naționaliști, antinaționaliști... o polemică în publicistica românească, cooperînd și la altele, cum ar fi: Concepția UDMR privind drepturile minorităților, Evoluția concepției UDMR privind drepturile minorității maghiare, Accesul la informație în România.***